

Nr 120.

Av herr **Lindhagen**, *angående åtgärder till tryggande och fortsatt utveckling av det gemensamma skandinaviska lagstiftningsarbetet.*

Ett samarbete mellan de tre nordiska folken är en naturlig, av förhållandena påkallad sak, som alltid mer eller mindre stått på dagordningen under skilda tider i deras skiftesrika historia. I vår tid riktas uppmärksamheten allt mer på nyttan av ett sådant samförstånd och nödvändigheten att genom fri överenskommelse organisera detsamma.

Ett område, som visat sig särskilt lämpat för ett sådant samarbete, är lagstiftningen. Det har ådagalagts, att uppgiftens större betydelse och inflytandet av en mångsidigare representerad erfarenhet och sakkunskap varit ägnad att lösa lagstiftningsuppgifter, som varje land för sig ej mäktat. Det skandinaviska samarbetet leder med andra ord till fruktbarare resultat. De ledande huvudsynpunkterna komma i förgrunden och oväsentliga betänkligheter om detaljspörsmål tvingas underordna sig. En dylik gemensam lagstiftning utgör vidare en viktig insats i strävandena att närma de nordiska folken på de olika områden och därigenom bereda dem ett rikare liv i ett större fädernesland. Slutligen betyder en dylik gemenskap ett vidgat inflytande och en större maktställning utåt. Viktiga bidrag lämnas härigenom till förverkligande av rättens universalitet och ett visst inflytande beredes de nordiska folkens rättstraditioner i den universella rättsbildningen.

Ett nordiskt juristmöte på 1870-talet uttalade sig för en samverkan i viss mån på förevarande område. Svenska riksdagen begärde därefter år 1876 utarbetandet av en fullständig handelslag samt åstadkommande av överensstämmelse därutinnan med norsk och dansk lagstiftning. Denna hemställan har lett till antagande i alla tre länderna av överensstämmande lagar inom den speciella handelsrättens område, nämligen växellag, lagar om varumärken samt om handelsregister, firma och prokura, sjölag och checklag.

Vid 1900 års riksdag väcktes motion om åstadkommande av nya så vitt ske kan överensstämmande civillagar för de tre länderna i stället för deras uråldriga civila lagböcker. Saken väckte icke obetydlig anslutning inom

riksdagen, men man ansåg, att detta lagstiftningsarbete borde tills vidare inskränkas till de allmänna reglerna för samfärdsel och varuutbyte eller med andra ord till obligationsrätten, motsvarande i väsentliga delar vår gamla civilrätts handelsbalk. Det samarbete, som i anledning härav upptogs, har lett till gemensam lagstiftning om köp och byte samt om kommission, handelsagenter och handelsresande, varjämte vid sidan härav vunnits tämlig överensstämmelse i tillsynen å försäkringsanstalter. Till denna riksdag har i trontalet ytterligare bebadats gemensamma lagar om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område samt om avbetalningsköp.

Vid 1909 års riksdag upptogs av regeringen fråga om revision av nya huvuddelar av allmänna civilrätten, nämligen familjerätten och inom den främst giftermålsbalken och eventuellt därefter även ärvdabalken. Med anknytning i tankegången till 1900 års motion om överensstämmande civil-lagar föreslogs i riksdagen att även det sålunda tillämnade lagstiftningsarbetet skulle bli skandinaviskt. Detta förslag bifölls av andra kammaren och med anledning därav upptogs ett gemensamt arbete även på detta område. Första frukten därav föreligger i det till denna riksdag likaledes bebadade förslaget till lag om äktenskaps ingående och upplösning.

Det skandinaviska lagstiftningsarbetet är således på god väg, men det gäller i alla fall ägna omsorg däråt att det organiseras ännu fullständigare och att inga tillfällen till en nyttig gemenskap försummas.

De två skandinaviska kommissioner, som nu arbeta, den ena på handelsbalkens och den andra på giftermåls- och eventuellt ärvdabalkens områden, hava åtskilliga andra lagförslag på sitt arbetsprogram och för dessa behöver man således knappast hysa några bekymmer. De komma i sinom tid.

Ett försummat tillfälle tills vidare var däremot underlåtenheten att åstadkomma gemenskap i bolagsrätten. Den svenska lagstiftningen om bolag och ekonomiska föreningar, som utgavs år 1895, tillkom utan tanke på skandinavisk samverkan. Då 1903 års riksdag begärde en revision av aktiebolagslagen inrycktes i riksdagsskrivelsen en erinran om nyttan av ett samarbete på det nämnda området med de båda andra länderna. Några verksamma åtgärder kommo dock ej till stånd och när det reviderade förslaget framlades för 1910 års riksdag återstod ej annan möjlighet än ett beklagande av det tillspillogivna tillfället.

Framställningen av 1900 års riksdag om ett samarbete på handelsbalkens område köptes med offret av jordabalkens överlämnande till en enbart svensk revision. Lagberedningen, som då skulle bildats, hade man tänkt sig skola begynna med handelsbalken, men den fick då i stället övertaga jordabalken för att den ej skulle från början gå i vägen för det skandinaviska samarbetet. I vissa delar av jordabalken kan visserligen

överensstämmelse svårligen ernås. Men i andra delar kunde säkerligen åtminstone gemensamma utgångspunkter hava vunnits. Särdeles beklagligt synes vara, att en av tidens största spörsmål, den sociala jordfrågan, vilken i så mycket är gemensam för de tre länderna, icke blivit föremål för ett samarbete och därigenom tvungits fram till större beaktande.

Till 1911 års riksdag begärdes anslag till en förberedande utredning om grundprinciperna för en rättegångsreform. Justitieministern yttrade, att han ej ansåg det klokt, att uppställa vissa förutsättningar för uppdraget. Emellertid ifrågasattes i en väckt motion åtminstone vissa allmänna direktiv och yrkades därvid att riksdagen vid beviljande av anslaget måtte göra uttalande om bland annat att nydaningar planläggas med iakttagen hänsyn till önskvärdheten av överensstämmelse mellan de skandinaviska länderna. Detta yrkande motiverades sålunda: »De perspektiv en rättegångsform öppnar manar även till eftertanke, huru viktigt det är, att den i allt sitt nyskapande ej uppfinner kuriosa för oss utan söker anknyta sig i möjligaste mån särskilt till de båda andra skandinaviska ländernas lagstiftningsarbete på motsvarande område. En rättegångsordning, väl en gång genomförd, plägar bestå i långliga tider, och hur viktigt är det icke för den mellanfolkliga samfärdseln närmast med våra grannar, att någon gemenskap här förefinnes eller åtminstone förberedes. Det ifrågasatta arbetet bör därför enligt min mening bedrivas även så, att samverkan äger rum, där så kan ske, med de båda andra skandinaviska länderna och under alla förhållanden de olika ländernas vägar kunna mötas i framtiden i stället för att allt mera gå i sär.»

Statsutskottet ansåg att några särskilda uttalanden med avseende å arbetets utförande icke borde ske samt antog att de, som fått sig arbetet anförtrött, icke skulle underlåta att taga under övervägande även de av motionären angivna synpunkterna. Andra kammaren antog emellertid en reservation, däri, utan att vid beviljandet av anslaget foga särskilda uttalanden, i motiveringen i övrigt inflikats det uttalandet, att näppeligen olika meningar lära råda om önskvärdheten av, att det legislativa samarbetet med de båda andra skandinaviska länderna, där så kunde ske, utsträcktes jämväl till processrättens område.

Något sådant övervägande, som statsutskottet hoppades skola komma från dem som handhava arbetet, har icke avhörtts. Såsom ett gryende tecken kan dock måhända antecknas en artikel med förord för skandinaviskt samarbete på processlagstiftningens område, som nyligen stod att läsa i en huvudstadstidning¹ och lär vara författad av processkommissionens sekreterare.

¹ Socialdemokraten för den 12 januari 1915.

Den av riksdagen år 1906 begärda revisionen av konkurslagen borde också hava blivit föremål för gemensam lagstiftning åtminstone i vissa huvudfrågor. På denna angelägenhet försummade vi att fästa uppmärksamhet till och med i riksdagen och vid sådant förhållande var det, såsom erfarenheten lär, uteslutet att någon inom administrationen eller någon av dem, som handhava arbetet, skulle få sitt intresse inriktat på saken.

Detta är några exempel på försummade tillfällen i det skandinaviska lagstiftningsarbetet. Det erinrar oss om, att det ej såsom hitintills, bör få bero på en slump, om något nytt lagstiftningsarbete, som enligt hitintills följd plan rätteligen bort företagas gemensamt, även varder för sådant syfte ihågkommet. När ingen har till åliggande att tänka på denna sak, blir följderna åtskilliga försummade tillfällen.

Dylika erfarenheter böra emellertid vara ägnade att även lyfta hela frågan upp på ett högre plan. Tiden bör nu vara inne för ett uppvaknande till insikt, hurusom målet för dessa strävanden är den största möjliga överensstämmelse på hela lagstiftningsområdet, den sociala lagstiftningen däri inbegripen. Det vore därför av vikt, att beredningen av alla slags lagärenden i de olika länderna ordnades så, att en överläggning vare sig genom personligt sammanträffande eller skriftligen alltid komme till stånd, huruvida ett i någotdera landet uppkommet lagstiftningsproblem borde gemensamt beredas. Ett sådant gemensamt övervägande påkallas även därav, att de överensstämmande författningar, som redan tillkommit, behöva med tiden gemensamt revideras. Det kan nämligen icke vara meningen, att de en gång vunna resultaten efteråt skola tillspillogivas.

För åstadkommandet av en fast organisation för det skandinaviska lagstiftningsarbetets betryggande behöves icke nu anordnas någon ny ämbetsmyndighet. Samrådet bör kunna ske mellan dem, som för närvarande inom vederbörande departement äga att i främsta hand befatta sig med dylika frågor.

Vid riksdagarna 1911 och 1912, väcktes motioner i ovannämnda syfte. De biföllos på vederbörande utskotts tillstyrkan i andra kammaren men avböjdes med en välvillig motivering av den första. Sistnämnda år ingick undertecknad till Kungl. Maj:t med en petition däri med åberopande av andra kammarens nyss nämnda beslut hemställdes att regeringen måtte ägna saken uppmärksamhet. Denna petition har emellertid ännu icke föranlett någon åtgärd.

Under sådana förhållanden och med hänsyn till dylika frågors aktualitet just nu tillåter jag mig ånyo hemställa,

att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla att åtgärder, som kunna finnas lämpliga, måtte vidtagas i syfte att såvitt möjligt betrygga den redan åstadkomna gemensamma skandinaviska lagstiftningen samt vidare tillse att ett dylikt gemensamt lagstiftningsarbete kommer till stånd på de områden, där en sådan gemensamhet finnes ändamålsenlig, och att för ändamålet i uppkommande lagstiftningsfrågor i allmänhet ett övervägande äger rum, huruvida de lämpligen böra bliva föremål för gemensam lagstiftning.

Stockholm den 26 januari 1915.

Carl Lindhagen.
